

VASÁRNAP

A

„Nyugatmagyarországi Híradó“
SZÉPIRODALMI HETI MELLÉKLETE.

1892. 19. sz.

A kis spanyol király.

Alfonzóról, a kis spanyol királyról, a ki május 17-én lesz 7 éves, folyton azt írják a külföldi lapok, hogy beteges, gyenge gyermek s alig ha fog trónra léphetni. Ezek a hírek azonban rosszakaratuak. Igaz ugyan, hogy a kis Alfonzó gyenge testalkatu, azonban egészséges szervezetű s normálisan fejlődik. Nevelését anyja a legszigorubbán ellenőrzi. Négy éves koráig a regenskirálynő egy pillanatra sem hagyta el gyermekét. Magával vitte még a képviselőház ünnepi megnyitására is, sőt kihallgatásoknál is mindig az ölében tartotta. Spanyol udvari szokás szerint a kis király dajkája, Pedraja Maximina, a király hat éves koráig maradt Alfonzó mellett. Pedraja Maximina tavaly ment vissza hazájába, az aszturiai hegyek közé. A napokban levelet intézett a kis királyhoz, a melyben arra kéri őt, hogy újdonszült fiánál vállalja el a keresztyai tisztet. A regenskirályné teljesítette fia dajkájának a kérelmét. Maximina helyét most egy angol és egy spanyol nevelőnő váltotta fel. Canovas del Castillo miniszterelnök folyton azzal zaklatja a regenskirálynét, hogy adjon a kis király mellé férmevelőt is, de a királyné sehogyan sem akar ebbe beleegyezni. A királyné nem kedveli a jelenlegi miniszterelnököt, sem a pártját s arra vár, hogy a mostani konzervatív kormányt kedvenceze, a liberális Sagasta, megbuktassa.

A kis király tényleg tunya semmittevésben, a mely testét és lelkét egyaránt öli, tölti napjait. Sápadt arczából az unalom és fáradság beszél s valószínűleg e miatt keletkeztek azok a hírek, melyek a kis király beteges szervezetéről szóltak. Különbösen is, ha azok a hírek valóságos alapulnának is, akkor sem kellene a király halála után bonyodalmaktól tartani. 1890. januárban, mikor a kis király veszélyesen beteg volt minden előkészületet megtettek, hogy abban az esetben, ha a király meghal,

legidősb nővérét Máriát királynőnek kikiáltásák. A regenskirályné abban az esetben, Mária ausztriai hercegnő nagykorosításáig, ha kormányügyek élén maradt volna. A női ágon való trónöröklés nem ütközött volna akadályokba,

gatatag megegyezés létezik, a mely a jelenlegi állapotokat esetleg Mária királynő elismerését garantirozza. Don Carlos csakis abban az esetben nyulna ismét fegyverhez, ha kísérlet történne arra nézve, hogy a mostani dinasztíát

A kis spanyol király.

mert Spanyolország azokat a liberális intézményeket a melyeket ebben a században szerzett, legnagyobb részt királynőktől kapta.

Don Carlos trónkövetelő és a jelenleg uralkodó ág között bizonyos hall-

egy másikkal helyettesítsék. Ettől is eltekintve, Mária Krisztina regenskirályné nagy népszerűségére támaszkodva, a képviselőházban könnyen érhetné el célját. Hat év óta vezeti Spanyolország ügyeit s esodálatos ta-

pintata van abban, hogy mikor kell háttérbe vonulnia s hogy mikor kell a régi királyi méltóságot teljes fényében ragyogtatni. A regényes hajlamu spanyol nemzet a királynőben első sorban a nőt és a fiatal özvegyet látja, annál inkább, mert tudja, hogy a királyné forrón szerette férjét, XII. Alfonzót. XII. Alfonzó elfogadta neje érzelmeit a nélkül, hogy teljesen viszonzni tudta volna azokat. Az ő szívét első, gyönyörű szép nejének, Mercedesnek az emléke töltötte el. A király házasságuk mindegyik évforduló napján érték karkötőt ajándékozott nejének. Kevéssel a halála előtt is küldött neki egy ilyen karkötőt, a következő levél kíséretében: „Katonáim szolgálati éveiket az arany karkötők után számítják, a melyek karodat ékesítik. Szerettem karodon látni emléket azoknak a boldog éveknél, a melyeket te adtál nekem.“

Álomfejtés.

— Elbeszélés. —

Irta: SZIKLAY JÁNOS.

(Vége.)

Később nevetve mondá el Szida Sátorhelyinek, hogy mit álmódott felőle.

— Azt jelenté, — válaszolá a mérnök, — hogy el van szerencsésen vágva a gát, mely bennünket elválasztott.

A gyűrűváltás napja előtt megint ezt álmódta Szida. De most már tisztán látta, hogy őt fenyegette meg a késsel a vőlegénye.

— Képződés, kedvesem. Sokat töprengett az álom fölött. Verje ki fejéből ezt a képtelenséget. Ne adjon semmit az álmokra.

— De adok. Nem mindegyikre; de némelyikre igen.

— Hogy lehet ilyen álmot megtartani emlékezetében?

— De igazán nincs kése?

— Hát csakugyan fél tőlem? Hiszen akkor ez az álom előre megrontja boldogságunkat. Ha még egyszer ezt álmódja, jegyezze meg jól a kés nyelét is.

Ne tréfáljon. Nem kell az álmokkal tréfálni.

— Igaza van. Azért kezdje mindjárt maga és ne tréfáljon ilyen gyermekregékkel.

Pár hónap mulva végbement az esküvő.

— Milyen szép pár! — susogták a templomban a mátkapár mögött. — Hogy összeillenek. . . Igazán egymásnak teremtette az Isten őket.

Az első hónapokban maguk is szépek találták egymást.

Az első hónapok! Az első napok édes folytatásai.

Sátorhelyiek regényének első fejezete. A második fejezet azzal kezdődött, hogy a mérnöknek kevés a

szellem. Ezt csak a második fejezetben fődözte föl Sátorhelyi. De volt benne szív. Ezt meg nem bírta felnyitni a matematika kulcsával. Azt hitte, hogy ha sokat dolgozik, felesége többre fogja becsülni.

Oh, a legtöbb nő, minden nő, a kinek jó a szive, becsüli a veritéket a homlokunkon: de csak akkor, ha odatartjuk, hogy lecsókolhassa.

Sátorhelyi hamar betelt az ékeskedéssel, a mikor neje még azt hitte, hogy most kezdődik sajátképen a dolog.

A házi perpatvar mindennapos lett. Lakásuk a szomszédok réme; alakjuk a ház népének gunyja. A reggeli ment legcsöndesebben végae, mert Szida az ágyban itta meg a kávé, férje pedig rögtön ment a hivatalba. De az ebéd és vacsora nem eshetett meg láрма nélkül. Sértegtés mérgezett meg minden falatot.

Sátorhelyi minden reggel megfogadta, hogy higgadt lesz, mérsékli magát, így fog hatni az ideges feleségére.

Ideig-óráig megtartotta fogadását. Néha egészen a fekete kávéig. De ekkor már kifogyott a türelemből.

— Jobb volt a kávéházban?

— A mienkben igen.

— Megfeketíté a kisasszony fekete szeme.

— Ismét kezded, édes?

— Te kezded. Neked nem tetszik semmi.

— Egy szót sem szoltam az ebéd ellen.

— Talán már az sem volt jó?

— Nem mondom.

— Talán azért gorombáskodol, mert nem adott elég pénzt az atyám?

— Szida!

— Ismerlek.

— Megtiltom, hogy így beszélj!

— Nekem nem parancsolsz.

— Ti hívtatok vissza.

— Elég ostobaság volt.

— Az!

Pár hónap mulva végre csöndesedni kezdett a Sátorhelyiek házi élete.

Szida szótlanabb, tartózkodóbb lett. A mikor lehetett, kerülte férjét.

Félni kezdett tőle. Eszébe jutott egykori álma. Annyira eszébe jutott, ismét megálmodta.

Bizony még megteszi ez az ember, hogy ledőfi.

Atyjának azonban soha sem panaszkodott. —

Egy téli este későn jött haza a gyárból. Sátorhelyi. A vacsora összesült, összefőtt, az ideges asszony nagy bosszúságára. De férje még bosszúsabb volt. Keitős ünnep következett, amde a gyárban éppen ekkor nem ünnepeltek. Elkéstek egy nagy megrendeléssel, valamennyi munkásnak, műszaki tisztnek dolgoznia kellett az ünnepeken át.

A legmogoróbb hangulatban ült a mérnök az asztalhoz. A marhagerincez nem volt fölszeletelve. Mért nem vé-

gezték el már a konyhában? A szakácsnő úgy dühöng a tüzhely mellett, mint egy macska. Természetesen, mikor egész éjjel kujtorgott. Ez is rend. Csak ilyeu asszonynál, lehet, a ki mindig parancsolgat, de nem tud parancsolni a cselédeknek. Az asztali kés nem fog. Hányszor mondta már, hogy köszörültessek egy. Nem történt. Vigye az ilyen háztartást! Adják be a nagy konyhakést.

Az óra tizenegyet ütött.

— Minek az a kés? — kérdé Szida megszeppenne.

Sátorhelyi dühösen rákiáltott.

— Hogy fölszeleteljem a hust.

— Majd kivetetem.

— Itt benn marad. Én akarom felválni.

— Majd én. . .

— Nem!

És ellökte a táltól az asszony kezét.

— Erzsi! Hozza már azt a kést.

Ejnye.

És haragosan kirohant a konyhába.

— Lusta dög! Nem hall? Ide azt a kést.

Szida eléje állt.

— Ne vedd le!

— Azért is leveszem. Micsoda gyerekesség. . .

A nő lekapta előle. De ebben a pillanatban ő is odakapott.

Éles sikoly rázta meg az egész emeletet.

A kés megsikamlott és beszaladt Szida mellébe.

— Megöltél! — hörgé, végig omolva a földön. A vér patakzott sebéből.

Rémület dermeszté meg a férj egész testét. Leborult neje fölé, de tehetetlenül nézte, hogyan vergődik; karjának nem volt, hogy fölemelje őt.

Még akkor is ott térdelt, mikor a szomszédból megérkezett Racsó, a rendőrorvos, a kit a házmesterné vert föl az ágyából.

— Véletlenség? . . . Mesebeszéd uram! Felelni fog a törvény előtt. Vagy tagadja, hogy rosszul éltek.

— Gyilkosság! Rémitő még kimondani is.

— A tény uram, a tény. . .

Ugy volt, hogy senki sem hitte, hogy készakarva történt volna; de a mi történt, azon nem lehet változtatni, a vizsgálatot meg kellett indítani.

A gyanu sötét árnya ott lebeg folytonosan a feje fölött. Borongó lelkének nincs nyugalma sem éjjel, sem nappal. Minden szögletből egy ördög vigyorog feléje: az egész város azt beszéli, hogy te magad akartad megölni a feleségedet.

Midőn végighajtatnak az utcákon, ezt hallja a kerekék dübörgésében, az utcái zsibongásban. — A lovasút szárazföldi bárkája mellettük csörömpöl; benne ül két ügyvéd, meg egy bíró, rendőrbiztos. . . Sápadtabb lesz az arca, görcs mereviti meg karját, lá-

bában egy hangyabolyt érez, melyből ezer meg ezer meg ezer apró lábu férgecske szaladt szét, végig az összes idegeken, a bubjáig.

Szédülve száll ki a kocsiból. Nem ő vezeti a feleségét, hanem az asszony őt.

A harag, a harag! Ő is hibás volt; ha most nem, hát máskor. De csak még egyszer állana helyre a béke közöttük, nem bántaná egy zokszóval sem a feleségét. Hiszen ő nem rossz teremtés, — mentsen Isten, — csak ideges. A kor nyavalyája.

Az öreg orvos már várta őket.

Egy kék ivet lobogtatott a kezében.

— Megszüntetés! Megszüntetés!

Vége van.

— Végem? — dadogá kábultam a mérnök.

— Nem önnek, a pörnek!

— Vagy igen . . .

És egy nagyot sóhajtván, alélten rogyott a pamlagra.

S midőn felnyitotta szemét, előtte térdelt a halavány asszony és kezében tartá az ő kezét.

— Megbocsátasz?

És megcsókolta a férj hideg, verejtékes homlokát. És megcsókoltatta még többször, sokszor, mindannyiszor, mikor a munkából fáradtan hazatért. A csók pedig elhervaszt minden haragot.

Hübner báró emlékiratai.*

A ki az osztrák politika irányadó köreiből a Metternich-Schwarzenberg-féle emlékezetes aera előtt oly közel állt, mint Hübner báró, az minden bizonynyal sok olyanról képes intim tapasztalataiból csevegni, a mik frappánsul egészíthetik ki az események általán ismert kereteit. Nem nagy publicisztikai érdeklődésre mutat a magyar időségi sajtó részéről, hogy több mint egy év óta, a mióta a 48—49-iki évek mozgalmái ez egyik legbeavatottabb tanujának itt ismertető könyvemegjelent, arról alig, tüzetesebben pedig éppen nem vett tudomást, holott élményeinek alig van epizódja, mely mélyen bele ne játszana a nagy történelmi színjáték azon részébe is, mely ide át, a Lajtán innen vette tragikus lefolyását.

Hübner báró, kezdetben követségi tanácsos és osztrák ügyvivő az anhalti, schwarzburgi és reussi udvaroknál, majd diplomáciai meghatalmazott a milánói konferencián és Swarzenberg Félix herceg hízalmas embere, nem tartozott az osztrák politika ama rövidlátó diplomatai iskolájához, kiknek végzetes tévedései Ausztriát Königrätz elé sodorták. Senki nála jobban nem ellenezte a verwerkungstheoriát s azt a centralista áramlatot, melynek jel-szava volt Magyarországgal, mint hó-

ditott tartományyal banni el s régi alkotmányától s kiváltságaitól megfosztani. Helyes politikai érzéke belátta azt, hogy Magyarország a monarchia többi részével egybe nem olvasható s hogy az ily irányú kísérletek sohasem vezetnek célhoz.

De nemcsak maga érvényesítette mérséklő, békítő befolyását a bécsi kormány reakciójával szemben ott, a hol Magyarország ezredéves jogai elkobzását tervezte a sötét abszolizmus. Emlékiratai a magyar konzervatív politikusok nem egy vezéralakjáról is fölföllebbentik a népszerűtlenség ama leplet, mely szinfallmögötti szereplésüket a nagy közönség véleménye előtt mindmáig takarta.

Igen érdekes, a mit e pontban Szécheny Antal gróf és Jósika Samu báró szerepléséről ír. Tudjuk, hogy V. Ferdinánd lemondása és a trónváltozás, egész sorát vetette föl a kényes és bolónyult államjogi kérdéseknél Magyarországra vonatkozólag. Windischgrätz herceg ajánlatba hozta ezért néhány előkelőbb magyar államférfi megkérdezését, kik a forradalommal szemben tartózkodó álláspontot foglaltak el. Ilyenül jelölte meg a volt erdélyi kancellárt, Jósika bárót. Hübner tanácsára még Szécheny grófot hívták meg Olmützbe. A gróf még igen ifjan kitünt a 43—44-iki országgyűlésen fényes szónoki tehetségével, nagy debateri ügyességével. A jövő emberének, a rising man-nek tartotta mindenki. Metternich különösen nagyrabecsülte egészséges eszméit, nagy szókészségét, bő olvasottságát. Ha szalonjában megpillantotta, nem egyszer vonta félre egy ablakmélyedésbe magával, hogy nézeteit meghallgassa a magyarországi állapotokról.

Jósika és Szécheny engedtek a meghívásnak, de bizonyos zavart, hideg fogadtatásra találtak. Két áramlat közt ingadozott a bécsi körök elhatározása a Magyarországgal szemben követendő eljárás tárgyában. Egyik a Windischgrätz által ajánlott s Hübner által is pártolt ut, mely a forradalom tulzásaiért nem kívánta felelőssé tenni az udvarhoz hű maradt elemeket s azt tanácsolta, hogy a fejedelem már most jelentse ki, mikép a forradalom levereése s a bűnösök megbüntetése után hajlandó visszaadni az országnak, nem ugyan Kossuth 48-iki alkotmányát, de igen az ezredéves konstitucziót, mely az ország politikai jogait biztosította. A másik program az volt, mely szerint Magyarország a forradalom következtében eljátszotta alkotmányos jogait s most már föltétlenül a többi örökös tartományokba lesz bekebelezendő. E pillanatban az utóbbi nézet felé hajoltak az udvarnál s azért Schwarzenberg nem találta alkalmasnak a pillanatot magyar államférfiakkal érintkezésbe lépni.

Mindamellett nem kerülhette ki, hogy Jósikát mint ifjúkori barátját ne fogadja. Közölte vele a küszöbön álló trónváltozás lehetőségét, s az arra vonatkozó okmányokat. Hosszu, zajos vita fejlett ki. A volt udvari kancellár felháborodva azon, hogy ez iratok a magyar királyság történelmi jogairól említést se tesznek, felkiáltott: „II. Ferdinánd széttepte a cseh rendek alkotmánylevelét, de csak a fehérhegyi győzelem után. Ti azonban Magyarországot még meg sem hódították s már rendelkeztek fölötte!“ A két barát, mint elkeseredett ellenség vált el egymástól.

A mi Szécheny grófot illeti, „ő“ — írja Hübner báró róla 1848. december 3-áról, — „elhagy bennünket, hogy vissza se térjen. Egy horvátnak a kormányba való meghívása indította erre. „Magyarországot szét akarják darabolni“ — mondotta, — „én nem akadályozhatom meg, de nem is akarok tanuja lenni“ — s ezzel, mint a Schwarzenberg politikájával elégedetlen többi magnás, köztük Jósika is, a magyar emigránsok Koblenzében, Ischlbe távozott.

„Utolsó értekezésem Jósikával“ — folytatja Hübner — „feledhetetlen marad előttem. Az éjjeli vonattal utazott el. Én kikísértem a pályaudvarra. Sötét éj volt, bár holdas volt az ég, mert csak ritkán és pillanatokra törhetette át a sűrű felhőket, melyeket a fagyos szél kergetett maga előtt. Ez éji kép éppen megfelelt hangulatunknak. Az első miniszternek a régi Magyarország hangadóival való szakításában, mindketten kiszámíthatlan horderejű eseményt láttunk.“

Hangulatos, melodramatikusan kísérelt e szavak az események bekövetkezéskor végzetes fordulatainak.

*

A magyar arisztokrácia számos kiváló tagjaihoz való bensős viszonya abba a helyzetbe hozza az emlékiratok szerzőjét, hogy a magyar főúri társadalom családéletébe is egy-egy érdekes bepillantást vessen s különösen tanulságosan domborítsa ki az aulikus magyar magnások szereplését a forradalom idejébéli bécsi előkelő társaságban. A Széchenyiek, ezek közt az akkor még kezdő diplomata: Szécheny Imre, későbbi osztrák-magyar berlini nagykövet, ennek atyja: Szécheny Lajos gróf; Batthyány Miklós özvegye az igazi „Schöngeist“ hírében álló és a zenéért rajongó Fanny grófné, azután a szépség, lelki nemesség és nőiesség típusa: Szécheny Emilia grófnő leányával, Mari komteszszel és Zichy Zsófia grófnő igazi nagyúri otthon alkottak a pinkaföldi Batthyány-kastélyban, mely a stájer-magyar- és alsó-ausztriai határ érintkező pontján gyakori kiránduló helyül kínálkozott a

* Ein Jahr meines Lebens. 48—49. Leipzig, 1891.

ry kis nykázás.

székváros haute-voléejének. Batthyány Fanny grófné a magyar nemesi hölgy valóságos típusa volt. Előre-haladott kora daczára még mindig fúrge és életerős. Semmi sem kerülte ki figyelmét, a háztartás minden aprólékosságait figyelemmel kísérte, a nélkül, hogy befolyását érezhetővé tette volna. A késő őszi esteken, mielőtt a grófi család Bécsbe tette volna át lakhelyét, a vendéglátó hosszú asztal végén rendszeren mint állandó házi vendégek ültek ott, régi jó patriarchalis szokásszerint a házi pap, orvos és inspektor is. Sőt az asztalnál felszolgáló komornyikoktól s lakájoktól sem vette rossz néven a fesztelen uri társaság, ha itt-ott közbeszóltak. A számos cselédség majd mindenike, különösen a nők, be voltak tanítva valamely hangszerre, s igen türethetően adtak elő egy-egy kedveltebb operettet.

Néha aztán ez az egész választékos társaság felszedelőzködött s átrándult a szomszédos Tarcsa gyógyfürdőjére, hol Emilia grófnő tartotta rendszeres kúrját. Minden fürdővendégnek magával kellett vinni bútorait, ágyneműit, konyhaedényeit, hanem azért a szezon tetőpontján telve volt a kis fürdőhely a környékbeli arisztokraczia és köznemesség összesereglett minden rendű tagjaival, kik mesterileg hajtott négyes fogataikon jártak s hajdúx, vadászok, lakájai fényes és czifra livréi különös ellentétet képeztek a kis falu szegényes környezetével, hol még a legszükségesebb sem volt kapható.

Ebben a más tekintetben mereven exkluzív társaságban egyébként a bécsi tónus volt az irányadó. A jeunesse dorée a maga hanyag chic-jével keresztnevükön emlegette az osztrák olympus istennőt s Melanie hercegnő (Metternich neje) Herminia hercegnő (a herceg mult évben elhalt leánya), Molly grófné (Zichy-Ferraris Marie, Metternich hercegnő anyja) stb. volt az emlegetés szokásos módja. A landstrassei palota híres estélyein a politika főtárgyát képezte a társalgásoknak. Guizot bukásának híre, mint a lecsapó villám hatott e magas körök kedélyére; kezdték érezni, hogy vulkán fölött tánczolnak.

Az események komor sejtelve megtörte a legnagyobb magyar, Széchenyi lelkét, kit Hübner a márczius előtti idők egyetlen „public karakter“-ének nevez, a Dessewffyek, Emil és Aurél mellett. 1848 szeptember 10-én értesül Hübner a gyászos katasztrófáról, a mint éppen Széchenyi Pál apáti-i birtokáról van hazatérőben, két napi időzés után a gróf fogatán Sopron felé. „Az ut keresztvezésénél Erdődy Sándor gróffal találkozunk, ki elbeszélte házi gazdánknak, hogy fivére Széchenyi István egy idő óta melancholiába esve, hirtelen megtébolyodott. Görgen dr. gyógyintézetébe szállították Döblingbe,

Bécs mellett; utközben megszőkött felvigyázóitól s a Dunába ugrott, de ki tudták menteni. Magát tartotta a Magyarországot ért csapás erkölcsi okozójának, s az önvád idézte elő állítólag megbetegedését.“

*

A nagy hazafi gyötrőremlátásai, melyek a tébolyba kergették, váratlan hamar valósultak meg. 1849. márczius 25-én történt az első diplomáciai lépés melylyel Schwarzenberg Miklós czár beavatkozásához folyamodott egy Bisol szent-pétervári követhoz intézett magánlevelében a magyar forradalom gyors leverése érdekében. Hat nappal ezelőtről közli Hübner báró utolsó följegyzéseit, melyek a mindenható miniszter következő hozzá intézett szavait örökítik meg: „A nehézségek“, — ugymond Schwarzenberg, — „óriásiak. Magyarországon a polgárháboru, mely kedvezőtlen fordulatot vesz s attól kényszerit tartanom, hogy kénytelenek leszünk orosz segílyt venni igénybe; Olaszországban minden valószínűség szerint a háboru felujulása; Frankfurtban az állandósított forradalom; Berlinben habozás, tétovázás, versengések; szóval a megegyezésnek semmi lehetősége; Londonban lord Palmerston, a mi egy maga eleget mond, Francziországban egy sphynx, marad Oroszország. Azt hiszem, föltétlenül számíthatunk Miklós czár diplomáciai, sőt katonai segílyére is a mennyiben a magyar forradalomról van szó, mert ez az ő birodalmát is közelről fenyegeti.“

Sajnos, hogy itt vége szakad az érdekes emlékiratoknak, s az orosz intervenczió titkos történetének nem akad oly pártatlan és jól értesült leleplezője, mint Hübner báró, kit további diplomáciai pályája inmentől kiragad abból a körből, mely a magyarországi eseményekkel oly szoros kapcsolatba hozta.

v.

Nem tudom.

Nem tudom, hogy mi van benne,
Mintha égő vulkán lenne
A vérem egy kavarog;
Se nappalom, se éjjelem:
Lelkem előtt meg-meg jelen
Gyönyörű szép alakod!

Mint utas a rengetegben,
Ki nem tudja, merre menjen,
Busul sorsán és magán:
Kétségemnek erdejében
Tépelődik reménységem:
Vajh! szerets-e igazán?

S mint tenger a feledeteggel:
Birkózom a szerelemmel,
Hogy feledjem képedet;
De hiába! a tengernék,
Hogyha rajta vések kelnek:
Sima tükre megreped!

Firnstall Károly.

A HAJFÜRT.

(Francziából.)

A lámpa kialudt. Senki sem vette észre. Jaques a kandalló egyik lángjára szegezte szemeit, mely folytonosan élénken lobogott. Marcelle másik, szomszédos lángot figyelt meg, mely a tűz szeszélye szerint ki-kicsapott hol kéken, hol vörösen egy félig elhamvadt üszökből.

Jaques szólalt meg először:

— Sok látogatód volt?

— B. herceg, V. grófnő, a kis Z. Therése.

— Hát még?

— A rendes keddi vendégek. De Therése. . .

— Nos?

— Olyan különös volt; halvány, szenvedő, izgatott, de csinosabb mint valaha. Közönyös dolgokról beszéltünk s ő lázasan tépte ruhája csipkeit. Egyszerre hozzám lépett s kezei közé fogva kezem, így szólott:

— Gondolod, hogy oly asszony, ki szeretve volt, elélihet szerelem nélkül?

— Mit feleltél?

— Semmit, a meglepetés elvette hangomat. Még most is azt kutatom, mire gondolhatott Therése?

— Pedig elég egyszerű. Barátnődet férje elhanyagolja s a társaságban udvarolnak neki. Ma még becsületen, de elérkezett ahhoz a ponthoz, midőn egy asszonynak szüksége van bizalmasra, a ki visszatartsa őt az örvény szélén, vagy mentse, ha elbukik.

— Szegény Therése. . . szegény Therése. . . És Marcelle tovább figyelte a vörös és kék lángokat. Aztán átölelte férjét kimondhatatlan gyöngédséggel:

— Milyen boldog vagyok, kedves Jaques! Te szeretni fogsz engem mindig, ugy-e?

— Igen, kedvesem.

— Azt mondják, hogy a boldogság csak legenda. . . Nekem ugy tetszik, hogy Isten adott mindenkinek. De nem tudjuk megtartani. . . és általában a férj az a házasságban, a ki elriasztja. Jaques, nem felelsz semmit?

— Mert nincs semmi ellenvetésem, kedves Marcelle, ugy beszélsz, mint egy jó könyv.

— Tehát untatlak. . . annál rosszabb, mert folytatom: Ha Therése férje hű maradt volna hozzám, mindketten boldogok lennénk. Miért esalta meg őt, ki oly szép és jó? Magyarázd meg nekem, hogy szünhet meg egy férj szeretni nejét?

— Gyermekek!

— Igazán, minden a mit a társaságban látok, napról-napra jobban meglep, — gyakran sajnálom, hogy elhagytuk hegyeinket. . . ott Therését sem elhanyagolta volna el férje.

— Mégis Therése! Más érdekes látogatód nem volt? Az emberek egyik mulatsága, hogy szeretik bűvös lámpa-

fényben elhaladni látni maguk előtt a társaság különzeit.

— Itt volt Marie, ki igen különös, eddig nem hallott dolgokról beszélt, a mik mégis igaznak látszanak.

— Mondd el.

— Egy alvajáróról beszélt. És én is nevettem a kezdetnél, mint te most, de borzongtam, mire bevégezte.

— Meglátjuk, ha én is oly érzékeny vagyok-e?

Lakik a városban egy alvajáró, a ki kiolvassa azoknak a gondolatait, a kiknek a hajából mutatnak egy kicsit.

— Amitás.

— Ellopott csipkék nyomára igazítá Mariet.

— Véletlen!

— Beszélt neki egy titokról, melyet Marie tud egyedül.

— Asszony sohasem bir titkot egyedül.

— Lefátyolozta előtte a férjeit.

— Ezeket a titkokat gyakran mindenki ismeri, kivéve a kiket legközelebről érdekel.

— Az mindegy! Nagy kedvem van elmenni ez alvajáróhoz! Hátha vinnék neki a te hajadból?

— Milyen bohóság!

— Oh, kérlek, édes kis Jaques-om. Olyan mulatságos lesz! Elbeszélék neked mindent, a mit mond!

— Nem kérek e mulatságból.

— Miért?

— Csak.

— Csak nem felelet. Ezt a gyermekeknek felelik, ha nem akarják kielégíteni a kíváncsiságukat.

— A mit te kívánsz, az illetlen.

— Illetlen! Miért? Nem értem.

— Te nem értesz semmit! Azt hiszem, három évi fővárosi élet után kissé okosabb is lehetnél.

Ah, Jaques! Borzasztó fájdalmat okozasz! Nem, nem értem, hogy két lény, ki szereti egymást, hogy félhet az alvajárótól. Ezt csak elhiszed?

— Hiszen az asszonyok hiszékenységét. . .

— Jaques, kérlek, engedd, hogy levágjak egy kicsit a hajadból?

— Megtagadom.

Csend uralkodik a tereben. Nyomasztó érzelem nehezedik. Marcelle-re. Hasonló ahhoz, a mely az asszonyt az egyedülletben elfogja. Gépiesen keresi a fellobbanó lángokat, de eltűntek. A tűz majdnem kialudt s hamvaiból hangok és képzelt alakok emelkednek az álmadozó elé. Néz, hallgat.

Az atyai kastély, melyben fölnevelkedett és egész gyermekkorra emelkedik szemei elé. Aztán felnő, anyja Jaques-ról, falusi szomszédokról beszél neki, a kívül már el van jegyezve s kívül nemsokára megesküszik. Láttá, mint gyönyörködik benne férje s térdein imádjá tudatlanságát s hitét a jóban.

— Te vagy az igazság, — mondá — és elmúlt életem egy rossz álomnak

tetszik. . . De te magadhoz emelsz, megizleljük az égiek boldogságát és e boldogság örökké fog tartani. . .

Hónapok mulnak. Párisban van. Körülte a világ zaja. Néhány vakmerő udvarol neki s herceg X. így susog: Várni fogok. . . Mott Therése képe lebeg Marcelle előtt s a szavak, melyeket mondott, különösen visszhangzanak fúradt elméjében.

— Gondolod, hogy oly asszony, ki szeretve volt, el lehet szerelem nélkül?

Ugy tűnik föl Marcellenek, hogy hosszú idő telt el tegnap óta s a tárgyak, melyek körülveszik, is nagy változásan mentek keresztül. Hogy elülze e kábulást s visszatérjen a valóságra, mormolja:

— Jaques. . . Jaques. . .

— Mi tetszik?

De e hang, mely rendesen megnyugtatója, most még növeli nyugtalanságát. mert nem ismeri többé fel. Tehát magába zárkózik és tovább álmadozik. Mért nem akarja, hogy az alvajáróval beszéljen? Miért? Miért?

Szíve hevesen ver és fáj, mintha törrel szurnák át. A kétség az, mi belényilalt. Ha Jeques megcsalná? Ha olyan volna, mint a Therése férje? Ha a világ csakugyan rossz. . . ha mindaz, a mi előtte lehetetlen volt, lehetséges volna? Istenem! Mennyit szenved! Ezt nevezik féltékenységnek. E betegség borzasztó és érzi, hogy nem hagyja el többé s minden órán fájdalmat okoz neki.

Ki rabolhatná el tőle Jaques-ot? Keresi. Talán Marpuerite? Talán a kis grófné? Elfúlad, torka száraz, ajkai égnek. A lámpa lángja lobog. A régi szőnyegek megelevenednek hirtelen, aztán visszahúzódnak a homályba. A szoba butorait is megvilágítja a fény, hol itt, hol másutt, úgy hogy azok folyton mozogni látszanak Marcelle előtt, míg eszméi összezavarodnak. Megijed önmagától, mert mikor a vetélytársnőre gondol, vöröset lát és megérti, milyen gyönyör vért ontani.

Lehetséges az, hogy büntettet kövessünk el szenvedés miatt? De ő bolond! Mi bizonyítja, hogy Jaques megcsalta őt? Nem élhet ily kétségben. Tudni akar. Tudni fog.

Az alvajáró? Miért ne?

Fölemelkedik, a butorokba fogódzik, hogy le ne rogyjon és Jaques-ot nézi, ki nem vette őt észre. Vajjon kiről álmadozik? A másiktól. . . Halkan lép a vastag szőnyegen s kivesz egy ollót munkakosarából. Most a fiatal emberhez közeledik, szemeit egy hajfürtre szegezve. E fürtöt hamar levágja. De szíve nagyon erősen ver. Több zajt csinál, mint a fali óra ingája. Jaques meghalja és hirtelen megfordul. Nem, mozdulatlan marad, gondolatokba merülve.

Hirtelen megrezdül és elkiáltja magát. Marcelle elszalad, kezében a haj-

fürttel. Szemei kihívóan néznek. De azért megkísérlel nevetni. Jaques nem nevet, arca elsápadt, az ijedtség és harag jelét viseli.

— Parancsolom, hogy add vissza a hajad, — mondá.

— Nem, nem engedekedem!

— Jól van, erőszakot fogok használni!

Meg akarja ragadni Marcelle-t. De megmenekül s körülfut az asztalok, a kerevet körül. Aztán felragad egy kis szekrényt, belezárja a barna hajfürtöt, elhajtja a kulcsot és megkísérli szobájába szaladni.

De egy vaskéz ránehezedik s ijesztő arc közeledik felé. Mintha bilincsbe volnának verve a fiatal asszony csuklói s a fájdalom elviselhetetlen, itt. . . ezen a helyen, hová Jaques ajkait szokta helyezni. . .

A kazette földre csuszik, a férj hatalmába keríti, egy csapással összezuzza s tűzbe dobja az elrablott hajad.

Marcelle felájultan, mintegy álomban látja, mint ég el.

— Most már mindegy, — mormolja szomorúan — az alvajáró beszélt.

Szemei előtt elvonulnak: a boldogság, mely elrepült — a herceg, ki mosolyogj — s még egy szomorú házasetet lesz Páris tengerében.

B. C.

Szeretett halálig.

Irta THURY ZOLTÁN.

„Nem voltam élni való ember, azért halok meg.“

Király Ferencz ez előtt sok évvel, harmincz esztendőskorában írta ezt az egy sort egy darab papírra s mellbe lőtte magát.

A felesége nem volt otthon, hát csak a cseléd ment be reggel a szobájába. Ott nyöszörgött az ágyon. A megsemmisült paraszt leány nem tudta, mit tegyen? Fellármázta a szomszédokat. Azok orvost hoztak és távíroztak az anyjának.

Az orvos azt mondta: katonai dolog — s katonásan vette a dolgot. Egy hét múlva már tul volt a beteg minden veszélyen s be lehetett bocsátani hozzá az anyját.

A szegény asszony nagy bánatában szinte bajt csinált a kúra rovására. Ölelésével fölzakította a kötéléket a heggedő sebről. Mikor nyugodtabb lett leült az ágy mellé s beszélt nagy szeretettel, édes anyai okossággal.

— Mindenkinek meg van a maga keresztje, meg bizony. Egyik ember nehezebbet emel a vállán, mint a másik, de azért mindenik nyög a teher alatt. A te kereszted nem olyan nehéz mint képzeled. Rosszul választottad meg a feleségedet, nem voltatok egymáshoz valók. Ő elhagyott, — de anyyi, anyyi lány van még a világon, hogy

csak válogatni kell közöttük. Végre mindenki rákad a párjára s te is megtalárod a tiedet. Elváltok véglegesen, törvényesen, ráköltjük akár az egész jószágot a perre, csak hamar menjen. Szabad leszel s fiatal vagy még, tied az élet. Kérlek szépen, ne csinálj több ilyen gyerekséget. Ha egyébert nem, hát élj érettem, a te szegény, öreg anyáért.

— A mint parancsolod.

Mikor egészen felgyógyult, hosszú szabadságidőt kért magának s hazament anyjával a falura. Kikötötte, hogy a világgal nem törődik semmit, s a világ is hagyja őt békén. Kis birtokuk volt. Abban el kezdett okszerűen gazdálkodni s félelyre szállott le a jövedelmük. Ez nem nagy baj volt, mert kevéssel beérték. Lapokat nem olvasott. Néha megnézte, hogy a búzának mi az ára Budapesten, de egyéb nem érdekelte.

Egyszer már azt hitte, hogy elfeledte a feleségét. Az idő, mintha javított volna a sorsán. Nem fájt már úgy a róla gondolkozás, véget akart hát vetni az egésznek. Kiszedte asztalfiókjából a leveleit, hajfürteit, sok egyéb emlékeit — s a kályha elé ülve, kizozta magát mint valami nagy bűnös, ha vezeklésre szánta lelkét. Egyenkint dobálta be a tűz kellős közepébe a leveleket s nézte, hogy válik hamuvá a papír. Mikor az arczképre került a sor, azt is oda dobta a többi közé. Rámeresztette szemét, a mig égni kezdett. Előbb a kép alsó része gyult meg s lassan ment fölfelé a láng. Már a keble égett, mikor utánakapott, kivette az izzó szén közül, eloltotta a tüzet s aztán sirva bámulta a kormos papírt, a felesége arczát.

Dühbe jött, mikor az anyja rányitotta az ajtót.

— Menj ki, hagyjatok magamra. Ne bocsáss be senkit, te se jöjj be, — hanem ha ő, ő, ő, — elmondta százszor is azt az „ő“ betűt — ha ő jönne hát ereszszétek be. Várom.

— Rossz volt, fiam, az az asszony. — Jó volt! Szeretem.

Nem jött.

Pár év mulva az okszerű gazdálkodástól is elment a kedve, csak pipázott egész nap. Egy nagy zsölye maradt az édes édes apjáról, azt az ablak mellé tették, ott ült folyton s nagy füstöket fujva ki a száján, bamult ki az ablakon. A szeme nem mondott el semmit abból, a mit bensejében érzett. Szinte buta lett a tekintete. Meggörnyedt a háta, lassan beszélt, néha inlatoskodott s nem szeyette maga körül az embereket. Egy falusi leány iránt érzett a legtöbb rokonszenvet, azt mondta, hogy nagyon hasonlít a szája az elhalt felesége ajkaihoz. Mióta a papok kimondták, hogy el vannak választva, úgy beszélt a feleségéről, mint a meghalt asszonyokról szokás. Nem is nagyon régen el kezdett köhögni.

Gyötrellem volt hallgatni a fuldoklását, azt hitte az ember, hogy összeszakad a tüdeje. Két héttel ezelőtt lefeküdt az ágyba s nem is kelt föl azóta. A láz malkodott folyton az ehnéje fölött, s csak néha-néha volt egy világos percz. Sokat kérdezősködött az asszonyról.

— Nem volt még itt? Nem izent valamit? Nem irt nekem?

— Nem, nem, nem.

— Majd eljön. — Most már nem mondta, hogy meghalt az asszony, hanem várta szüntelen.

Az anyja szá ára nem volt egy szava se, hiába ült ott az ágya mellett reggeltől estig és estétől reggelig. Mindig csak a másik asszonyról beszélt. Mióta elváltak, nem tudott róla semmit, elképzelhette magának úgy, a mint legjobban esett e lehének.

— Szép volt, kedves volt, hol van? Még nem járt itt,

Az orvos azt mondta, hogy különösnek találja a dolgot. Rendes körülmények között — hidegen fogta fel a — rendes körülmények között már régen meg kellett volna, hogy haljon. Itt valami közrejátszik s akadályozza munkájában végzetet. Ezt a valamit kell eltozni az utból s aztán rendben lesz minden. Nem kinlódnak tovább a beteg ezen az árnyékvilágon.

Az öreg asszony egy reggel befogott s kocsit küldött a városba. Láttá ő is, hogy nem tud meghalni a fia a nélkül, hogy ne lássa még egyszer a régi feleségét, hát utána küldött. Pedig az asszony nagyon lesülyedt már azóta. Szeretői vannak, tisztességes ember nem bocsátja be a házába. Ő is csak a fiáért türi el, hogy átlépje ezt a küszöböt.

Az asszony megállott az ágy előtt s az ő hideg lelkét is meghatotta ez a kiaszott test. Kezet fogtak, A beteg fölemelkedett, párnával kellett megtámasztani, hogy vissza ne essék és sápadt arczára mintha visszaküldött volna egy utolsó sugarat az élet. Hangja hamar elfuladt s csak suttogott azután:

— Szeretlek.

Tíz év óta először járta át tagjait a meleg.

Az öreg asszony integetett elvált menyének és kérte:

— Csókolta meg.

Az asszony megcsókolta.

A beteg elfeledett mindent, csak ez az egy utolsó csók égette az ajkait. Átfogta száraz karjaival az asszony nyakát, még akart mondani sokat, megbocsátott volna szóval is, nemcsak tekintetével, ha lett volna ereje; de nem bírta tovább. Visszaesett a párnára, kismultak arczán a ránczok s csak elaludt.

Anyjának nagyon tele volt már a szive keserűséggel, szinte várta már perczet, melyben szabadon szólhat. Föl-emelte karját s az ajtóra mutatott:

— Menjen ki!

A bűnös asszony ajka az elkeseredett nagy fájdalom láttára néma maradt s nem tudott felelni. Szó nélkül, lesütött fejjel ment ki. A megrabolt anya pedig megigazitotta halottja feje alatt a vánkost — hátha most már jól esik neki auja gondoskodása is.

Serdülő lánykához,

Teagerzöld szemednek mélységes tükrébe
Elvész már rajongó sziveink nyugalma,
S forr az ereinknek minden csöppnyi vére,
Ha szemünkbe villan kedied zsöngé halma.

Bódul már a féfi, hogyha megvonaglik,
Hulámos vonalban karsu zerge tested.
S ha vig kacajodnak szép zenéje hallik,
Eszünket a cseggő áradatba veszed.

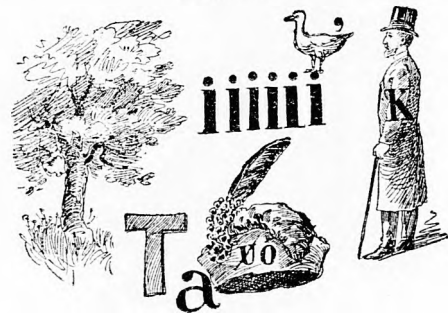
S mig sziveink égnek, illem és becsület
Minket rideg s uott biincsekbe vernek;
Hű szerelmes szóval kerüljük a szüzet,
S nem vonjuk szívünkre, hisz még gyöngye
gyermek.

Kis idő s te nő vagy, s mind a báj azé lesz,
A ki eléd gyöngyöt s gyémántokat hinthet...
S oh! mig egy tevéled mennyországot élvez,
Te csak sárba tiprod égő sziveinket!

Kozma Andor.

Képtalány.

Összetett számrejtvény.

Pongrácz Sándortól.

- 18, 16, 36, 19, 37, III, 35, Olasz inyenczek nyalánk-
IV, 50, 17, sága.
39, 23, 22, 35, 24, 25, 32, Finom szivar.
49, 50, 15, XXI, 52, 7, 16, Fél töle a szegény ember.
17, VIII, 8.
11, 9, XIX, 26, 15, V. Drága festék.
Sokszor másképp beszél, mint
29, 47, 48, XVIII, 50, 46, 47. érez.
47, 40, 43, XII, XI, Görög sziget.
13, 4, 21, 6, 49, 50, IV. Lovagvárok örököse.
28, 39, 42, 33, XV, 34. Kifűző gyógyszer.
10, 2, 10, 20, 1, 23. Minden színész bijon ezzel.
5, 30, 10, 6. Régi hun vezér.
XVI, 38, 1. Határozatlan számnév.
I, XXI, XVII, XVIII, XIX, Hontmegyei helység.
XX, IV, XIV. Hajdan kelet ura volt.
27, VII, 53, 48, 49, II. Nagy Lajos birtokügyi intéz-
XIII, IX, 14, 41, 50, 15. kelése.
3, 23, 12, 44, 14, 31, 15. Nevezetes város Ázsiában.
X, 52, I, XV, VIII, 40. Egy operette ezáme.
VI, 6, 45, 30, 51, 40, 17. Veszélyes betegség.
I—XXI. Magyar költő.
1—53. Ez meg egy szép mondása.

A mult számban közölt talányok megfejtése:

A képtalányé:

Sírodra drága szobrot én nem emelek
neked.

A Számrejtvényé:

Játszik a szél az akáczfalevéllél,
Mint a legény szegény leány szívével.